

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale themales. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen, doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Ideële organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht. De Nieuwsbegrip Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de externe opdrachtgever. De inhoud van de lessen wordt echter ontwikkeld door en valt volledig onder verantwoording van de Nieuwsbegripredactie.

Handleiding Nieuwsbegrip over Ganzenmarkt Coevorden, niveau A**Vooraf**

Deze les is ontwikkeld in samenwerking met Stichting Ganzenmarkt Coevorden. Stichting Ganzenmarkt wil aandacht vragen voor de Ganzenmarkt in Coevorden. De Ganzenmarkt is een jaarlijks terugkerend feest dat op de tweede maandag van november wordt gehouden. Het feest heeft een historische achtergrond en bestaat sinds 1962 als folkloristisch feest. Het jubileumjaar 2022 is de aanleiding om de traditionele Ganzenmarkt onder de aandacht te brengen. De les is zo geschreven dat deze elk jaar gegeven kan worden.

Via deze Nieuwsbegrip Extra-les worden de leerlingen geïnformeerd over de traditionele Ganzenmarkt in Coevorden. In de les wordt verteld over de belangrijke rol die ganzen al lang spelen in *Ganzenstad Coevorden* en er wordt aandacht geschonken aan de geschiedenis van de Ganzenmarkt en de bijbehorende tradities. Ook is er aandacht voor hoe de Ganzenmarkt er nu uitziet en welke activiteiten er te doen zijn.

Meer weten over de Ganzenmarkt Coevorden? Kijk op www.ganzenmarktcoevorden.nl.

Lesoverzicht

Onderwerp	<i>Ganzenmarkt Coevorden</i> Deze les sluit aan bij de Ganzenmarkt die wordt gehouden in november. Maar de les kan ook heel goed op een ander moment in het jaar gegeven worden.
Lesdoel	De leerlingen lezen de tekst actief aan de hand van sleutelvragen. Ook bedenken ze zelf vragen bij de tekst. Verder maken ze een venndiagram (vergelijkingschema) voor een beter begrip van de tekst.
Leesdoel	De leerlingen weten waarom Coevorden een Ganzenstad genoemd wordt en waarom ganzen in de geschiedenis van Coevorden belangrijk zijn. Ze kunnen vertellen wat de achtergrond van de Ganzenmarkt is. Daarnaast kunnen ze het verschil benoemen tussen de Ganzenmarkt vroeger en nu. Ook weten ze hoe de Ganzenmarkt eruitziet en welke festiviteiten er zijn.
Opdracht 1	Actief lezen, vragen stellen en sleutelvragen beantwoorden
Opdracht 2	Sleutelschema: een venndiagram maken
Opdracht 3	Een quiz over de tekst maken
Opdracht 4	Een gedicht (in dialect) lezen over ganzenhoedster <i>Ganzen Geesje</i> (extra opdracht)
Opdracht 5	Uitdrukkingen over ganzen (extra opdracht)
Opdracht 6	Een ganzenbordspel maken (extra opdracht)
Referentieniveau	De tekst is geschreven op Nieuwsbegripniveau A en sluit aan bij referentieniveau <1F

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Ganzenmarkt: feest in Coevorden!* (niveau A);
- bijbehorende opdrachten voor niveau A;
- **voor opdracht 6:** voor elk groepje een kopie van het spelbord voor het ganzenbordspel (eventueel op A3-formaat); zie werkblad achterin deze handleiding. Zorg ook voor pionnen (of materiaal om zelf pionnen te maken) en dobbelstenen.
- voor abonnees van Nieuwsbegrip: de strategiekaart Vragen stellen en de woordhulp (op de website bij Basismateriaal).

Woordenschat (NB met deze woorden zijn geen online-oefeningen beschikbaar):

de provincie	= een deel van een land met een eigen hoofdstad. Nederland heeft 12 provincies.
de bijnaam	= niet de echte naam, maar mensen noemen het zo
waterrijk	= waar veel water is
scharrelen	= buiten rondlopen en in de grond pikken en rommelen
vetmesten	= een dier of persoon heel veel eten geven, zodat deze zwaarder en groter wordt
ganzen drijven	= ervoor zorgen dat de ganzen voor je uit naar een bepaalde plek lopen
het evenement	= de grote gebeurtenis waar veel mensen bij zijn of naar kijken
de verkiezing	= het kiezen van wie je de beste vindt

Opdrachten**Toelichting****Actief lezen en sleutelvragen**

In de basislessen van Nieuwsbegrip ligt de nadruk op het onderdeel Actief lezen. Onder actief lezen verstaan we het lezen van de tekst in drietallen, waarbij leerlingen in interactie met elkaar bespreken waar de tekst over gaat. Hierbij zijn ze gericht op de inhoud. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities op het werkblad Actief lezen. De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst.

Werkwijze

- Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen van het onderwerp? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
- Vraag de leerlingen welk leesdoel ze hebben (of geef ze het gegeven leesdoel) en bespreek de uitleg. Wijs de leerlingen zo nodig op de strategiekaart *Vragen stellen*.
- Leerlingen die dat aankunnen gaan zelfstandig aan de slag. Zij werken (indien mogelijk) in drietallen met de tekst en het werkblad Actief lezen met de sleutelvragen en maken daarna een venndiagram bij de tekst (opdracht 2). Bij opdracht 3 bedenken de leerlingen vragen bij de tekst voor een quiz en spelen ze deze quiz.
- Begeleid zelf een instructiegroepje. Maak daarbij gebruik van de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. De leerlingen kunnen daarnaast de strategiekaart *Vragen stellen* en de woordhulp gebruiken. Laat de leerlingen na verlengde instructie zelf werken aan opdracht 2 en 3. Opdrachten 4, 5 en 6 zijn extra opdrachten. Bedenk van tevoren welke van deze opdrachten je kiest (mag uiteraard ook allemaal) en kijk daarbij naar wat er mogelijk is en wat jouw klas aankan.
- Nabespreking: check of leesdoel en leesdoel bereikt zijn. Laat de leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek waar ze moeite mee hadden.
- Neem de werkbladen Actief lezen in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

OPDRACHT 1

klassikaal/
drietallen

Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

1. Introduceer het onderwerp klassikaal. Hebben de leerlingen wel eens van de Ganzenmarkt gehoord? Wat gebeurt er tijdens een Ganzenmarkt? Weten ze waar Coevorden ligt? (Laat dit even zien op de kaart van Nederland.) Wat verwachten ze in de tekst te lezen?

Modelen

2. Geef uitleg over de werkwijze bij Actief lezen en over het stellen van vragen voor, tijdens en na het lezen van de tekst. Bespreek de lesdoelen. Vertel ook wat het leesdoel is.
Leesdoel: De leerlingen kunnen vertellen hoe het komt dat Coevorden ook wel 'Ganzenstad' heet, wat de geschiedenis van de Ganzenmarkt is en weten wat er tegenwoordig tijdens de Ganzenmarkt in Coevorden gebeurt.
3. Werk klassikaal of in groepjes bij het lezen van de tekst. Maak gebruik van onderstaande modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen.
4. De leerlingen gaan daarna zelfstandig aan de slag. Bespreek klassikaal de antwoorden op de sleutelvragen.

Modeltekst

Modelen van de inleiding m.b.t. actief lezen en vragen stellen:

Zeg bijvoorbeeld het volgende: *De titel van de tekst is: **Ganzenmarkt: feest in Coevorden!***

Als ik de titel lees, is de Ganzenmarkt een feest. Maar waarom is een markt een feest? Op een markt kun je spullen kopen. Zou je op de Ganzenmarkt dan ganzen kunnen kopen? Maar wie doet dat nu? Of is het misschien de naam van een straat? Ik weet dat er in Utrecht een straat is die Ganzenmarkt heet. En ook in het dorp Ootmarsum. Misschien dus ook in Coevorden?

*Ik kijk nu naar de foto's bij de tekst. Op de eerste foto zie ik kinderen staan die een beetje ouderwetse kleren aanhebben, kleren van vroeger. Ik lees wat er bij de foto staat: **De winnaars van 2021: Miss Ganzenhoedster Yenah, Mini-Miss Ganzenhoedster Eden en Mini-Mister Ganzenhoeder Jurrian.***

*Ik zie ook dat ze een gans van hout of karton vasthouden. En er staan mensen te kijken. Ik denk dat de Ganzenmarkt dus wel een soort feest is. En er is dus ook een wedstrijd. Ik weet alleen niet zo goed wat ganzenhoedsters en ganzenhoeders zijn. Misschien zijn dat kinderen die voor ganzen zorgen? Ik lees er vast meer over in de tekst. Op de tweede bladzijde van de tekst zie ik nog een foto. Ik zie een soort beeld waar water uitkomt, een soort fontein is het, met ganzen. Ik lees wat er bij de foto staat: **In Coevorden staat dit beeld van 'Ganzen Geesje'.***

'Ganzen Geesje' staat tussen aanhalingstekens. Dat is dan denk ik de naam van het beeld. Het beeld past denk ik bij de Ganzenmarkt die in Coevorden is. Misschien lees ik er in de tekst meer over.

*Ik kijk ook even naar de kopjes van de tekst. Het eerste kopje is: **Ganzenstad.** Ik weet niet precies wat een Ganzenstad is. Misschien is Coevorden een Ganzenstad? Het tweede kopje is: **Ganzenmarkt vroeger.***

*In de tekst gaat het over de Ganzenmarkt. Misschien was de markt vroeger anders dan nu? Dan gaat het in dat stukje denk ik over hoe het eerst was. **Biestenmoandagen** is het derde kopje. Daar heb ik echt nog nooit van gehoord. Het lijkt ook wel een andere taal... 'Biesten' klinkt wel een beetje als het woord 'beesten' en 'moandagen' is denk ik 'maandagen'. Maar wat zijn dat beestenmaandagen? Misschien heeft het te maken met de Ganzenmarkt van vroeger? Het vierde en laatste kopje is **Ganzenmarkt nu.** Ik denk dat ik daar zal lezen over hoe het feest van de Ganzenmarkt nu is. Ik ben benieuwd wat de hele tekst me over het onderwerp gaat vertellen.*

Ik ga de inleiding lezen. In november is het feest in Coevorden. Aha, dat is dus al bijna. Maar waarom is er feest? Ik lees verder. Want het is dan Ganzenmarkt. Ah, nu weet ik het. Er is feest in november omdat het dan Ganzenmarkt is. Het woordje 'want' geeft aan dat er een reden wordt gegeven. De reden dat er feest is, is omdat het Ganzenmarkt is. Maar wat voor feest zou het zijn? Ik lees snel verder. De Ganzenmarkt bestaat al 60 jaar. Zo, dat is al best lang. Zou het feest nu nog precies zo zijn als 60 jaar geleden? Ik lees weer verder. Vroeger was de Ganzenmarkt echt een markt, maar nu is het vooral een feest. De hele stad doet mee. Ah, vroeger was het dus echt een markt. Ik denk dat het dan een markt was met ganzen. Nu is het dus een feest. En je kan dus iets winnen, want dat staat bij de foto. Ik denk dat ik er straks in de tekst meer over zal lezen.

Wat hebben jullie mij horen doen? Ik dacht hardop na over de tekst. Ik stelde ook vragen aan mezelf. Dat hoort bij actief lezen. Als je actief leest, sta je ook stil bij onbekende woorden.

Laat een van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen.

Leg uit: *als je in je groepje actief aan het lezen bent, ga je ook de sleutelvragen bij de tekst bespreken. In de tekst zie je na elk stukje een of meer nummers staan. Bij elk nummer hoort een sleutelvraag.*

Let op: De hulpvragen bij de sleutelvragen op de volgende pagina zijn bedoeld als extra aanwijzingen bij de sleutelvragen. Gebruik de hulpvragen alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: Wanneer is het feest in Coevorden en waarom?

Hulpvraag 1a: Lees regel 1. In welke maand is het feest?

Hulpvraag 1b: Lees regel 1 nog eens. Let goed op het woord 'Want'. Dit woord geeft aan: Let op! In het stukje dat nu komt wordt uitgelegd waarom iets zo is. Er wordt een reden gegeven. (verbanden)

Ganzenstad

Sleutelvraag 2: Waarom heeft Coevorden als bijnaam 'de Ganzenstad'?

Hulpvraag 2a: Lees regel 5 en 6 nog eens. Wat staat er over waar Coevorden ligt en het gebied dat er vroeger in de buurt lag?

Hulpvraag 2b: Wat betekent 'de bijnaam' in regel 5? (ophelderende van onduidelijkheden)

Ganzenmarkt vroeger

Sleutelvraag 3: Wanneer werd de Ganzenmarkt gehouden en wat gebeurde daar elk jaar?

Hulpvraag 3a: Lees regel 14 en 15 nog eens. Op welke dag en in welke maand was de Ganzenmarkt?

Hulpvraag 3b: Wat gebeurde er op de markt in Coevorden? Kijk in regel 16 en 17.

Sleutelvraag 4: Wat was de taak van de ganzenhoedsters?

Hulpvraag 4a: Wat betekent 'de taak' in deze vraag? (ophelderende van onduidelijkheden)

Hulpvraag 4b: Lees regel 15 tot en met 17 nog eens. Wat deden de ganzenhoedsters met de ganzen?

Hulpvraag 4c: Wat betekent ' ganzen drijven ' in regel 15? (ophelderende van onduidelijkheden)

Sleutelvraag 5: Waarom verdween zo'n 100 jaar geleden de Ganzenmarkt als markt voor ganzen?

Hulpvraag 5: Lees regel 17 tot en met 19 nog eens. Let goed op het woord 'Daardoor' in regel 18. Dit woord geeft aan dat in die zin het gevolg ergens van wordt verteld. In het stukje ervoor staat uitgelegd wat de reden is, waarom iets is gebeurd of zo is. (verbanden)

Biestenmoandagen

Sleutelvraag 6: Wat heeft de Ganzenmarkt te maken met de 'Biestenmoandagen'?

Hulpvraag 6a: Lees eerst regel 23 en 24 nog eens. En dan regel 29.

Hulpvraag 6b: Wat betekent 'een serie' in regel 23? (ophelderen van onduidelijkheden)

Ganzenmarkt nu

Sleutelvraag 7: Wat weet je na het lezen van dit stukje over de Ganzenmarkt in de tijd vanaf 1962? Noem vier dingen.

Hulpvraag 7a: Lees regel 31 en 32. Wat voor soort dag is de Ganzenmarkt vanaf 1962 geworden?

Hulpvraag 7b: Lees regel 36 tot en met 38 nog eens. Wat gebeurt er nu met de ganzen op de Ganzenmarkt?

Hulpvraag 7c: Lees regel 38. Wat is er ook nog wel? Denk ook aan de foto die bovenaan de tekst staat.

Hulpvraag 7d: Lees regel 39 tot en met 42 nog eens. Let steeds op de woorden 'ook' en 'en' in deze regels. Deze woorden zeggen: Let op, er worden nu nog meer dingen genoemd die er bij horen. Er wordt in het stukje dus een opsomming gegeven van dingen die bij de Ganzenmarkt van nu horen. (verbanden)

Na het lezen

Sleutelvraag 8: Zou jij naar de Ganzenmarkt in Coevorden willen gaan? Waarom?

Sleutelvraag 9: Is er in jouw woonplaats ook een feest dat bij de geschiedenis van het dorp of de stad hoort? Vertel er iets over.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 2

klassikaal/
drietallen

Sleutelschema

venndiagram

Sleutelschema: een venndiagram maken

Laat de leerlingen in groepjes werken. Ze vullen het venndiagram in. Bespreek de gemaakte schema's klassikaal na. Welke overeenkomsten hebben ze gevonden? En welke verschillen?

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 3

drietallen/
klassikaal

Een quiz over de tekst maken

De leerlingen bedenken zelf (quiz)vragen over de tekst en wisselen die met elkaar uit. Op die manier kunnen ze elkaars quiz spelen. Voor de quiz zouden ze onder andere de vragen die zij bij opdracht 2 bedacht hebben kunnen gebruiken, als ze daar de antwoorden op weten.

OPDRACHT 4

drietallen/
klassikaal

Een gedicht lezen over een ganzenhoedster (extra opdracht)

De leerlingen lezen een gedicht over een ganzenhoedster, in het Drents dialect. Ze verbinden (in groepjes) vijf dialectwoorden met de Nederlandse woorden.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 5

drietallen/
klassikaal

Uitdrukkingen over ganzen (extra opdracht)

De leerlingen bespreken samen enkele uitdrukkingen over ganzen. Wat betekenen ze? Ze verbinden vervolgens elke uitdrukking met de juiste betekenis.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 6

drietallen/
klassikaal

Een ganzenbordspel maken (extra opdracht)

Bespreek de opdracht. De leerlingen maken in groepjes een (mini)ganzenbordspel. Geef de leerlingen een kopie van het werkblad met het speelbord. De leerlingen bedenken zelf waar de vakjes van de put en van de gevangenis komen, en maken zes 'opdrachtvakjes' en bedenken vragen en/of opdrachten die je moet doen als je op zo'n vakje terechtkomt.

Laat de groepjes na afloop hun ganzenbordspel spelen. De groepjes kunnen eerst hun eigen spel spelen en daarna kunnen de leerlingen het spel van een ander groepje spelen. Bespreek ook na hoe deze opdracht is verlopen. Welke tops en tips geven de leerlingen elkaar voor het spel?

Werkblad Actief Lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen van de tekst weet ik _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1: _____

Ganzenstad

Antwoord op sleutelvraag 2: _____

Ganzenmarkt vroeger

Antwoord op sleutelvraag 3: _____

Antwoord op sleutelvraag 4: _____

Ganzenmarkt vroeger (vervolg)

Antwoord op sleutelvraag 5: _____

Biestenmoandagen

Antwoord op sleutelvraag 6: _____

Ganzenmarkt nu

Antwoord op sleutelvraag 7: _____

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 8: _____

Antwoord op sleutelvraag 9: _____

Antwoorden

OPDRACHT 1 Sleutelvragen

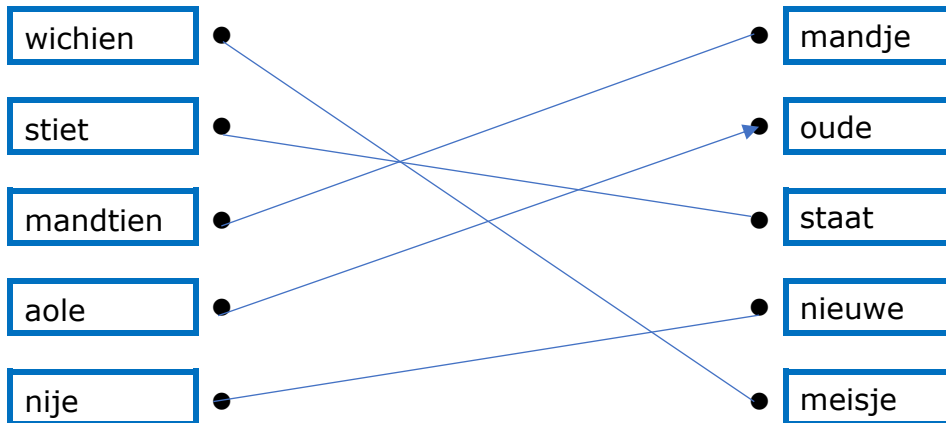
Tijdens het lezen	
Inleiding	1. Wanneer is het feest in Coevorden en waarom? <i>In november, omdat het dan Ganzenmarkt is.</i>
Ganzenstad	2. Waarom heeft Coevorden als bijnaam 'de Ganzenstad'? <i>Vroeger was er veel water rond de stad, en daar leefden veel ganzen. Veel boeren in de buurt van Coevorden hadden ganzen.</i>
Ganzenmarkt vroeger	3. Wanneer werd de Ganzenmarkt gehouden en wat gebeurde daar elk jaar? <i>Op de tweede maandag van november. Dan verkochten de boeren hun vetgemeste ganzen op de markt van Coevorden.</i> 4. Wat was de taak van de ganzenhoedsters? <i>De ganzenhoedsters zorgden ervoor dat de ganzen van de boerderijen netjes bij elkaar bleven en naar de Ganzenmarkt in Coevorden liepen.</i> 5. Waarom verdween zo'n 100 jaar geleden de Ganzenmarkt als markt voor ganzen? <i>Het werd steeds droger in het gebied bij Coevorden, en daardoor waren er minder ganzen. Het was niet meer nodig om een speciale markt voor ganzen te hebben.</i>
Biestenmoandagen	6. Wat heeft de Ganzenmarkt te maken met de 'Biestenmoandagen'? <i>Er waren vroeger vier 'Biestenmoandagen' en de Ganzenmarkt was op de laatste van deze vier maandagen.</i>
Ganzenmarkt nu	7. Wat weet je na het lezen van dit stukje over de Ganzenmarkt in de tijd vanaf 1962? Noem vier dingen. <i>Vanaf 1962 is de Ganzenmarkt een feestdag. / Er worden nu geen ganzen meer door de stad gedreven, want dat past niet meer bij deze tijd. / Er is steeds een verkiezing van de Miss Ganzenhoedster, Mini-Miss Ganzenhoedster en Mini-Mister Ganzenhoeder. / Er zijn muziekoptredens. / Er is net als vroeger kermis bij de Ganzenmarkt.</i>
Na het lezen	
	8. Zou jij naar de Ganzenmarkt in Coevorden willen gaan? Waarom? <i>Eigen antwoord.</i>
	9. Is er in jouw woonplaats ook een feest dat bij de geschiedenis van het dorp of de stad hoort? Vertel er iets over. <i>Eigen antwoord.</i>

OPDRACHT 2

Bijvoorbeeld:

OPDRACHT 4

Vertaling gedicht:

De Ganzenhoedster

Daar staat ze eindelijk dan
 Het mooie kleine meisje
 Ze kijkt zo ernstig om zich heen
 Ze heeft zo'n lief gezichtje

Zoals de meisjes ooit
 Naar het oude Coevorden trokken
 Zo staat ze op de markt
 De gansjes aan haar rokken

Te midden van die drukte
Blijft ze zo schoon en klaar
Een mandje in haar armen
Een muts op haar krullen haar

Door de vele jaren heen
Was het meisje bijna vergeten
Alleen hele oude mensen
Die kunnen er nog van weten

Maar al wat grijs en oud is
Komt in een nieuwe tijd
En zo krijgt het oude Coevorden
Zijn Ganzenhoedster weer!

OPDRACHT 5

Werkblad: Spelbord Ganzenbordspel

